

БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИГА ЎТИШ ДАВРИ. ЎЗБЕКИСТОНДА БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИГА ЎТИШ ТАМОЙИЛЛАРИ ВА ХУСУСИЯТЛАРИ.

РЕЖА:

5.1. Бозор иқтисодиётига ўтиш назарияси

5.2. Ўзбекистоннинг бозор иқтисодиётига ўтишдаги шарт-шароитлар ва уларнинг ўзига хослиги.

5.3. Ўтиш даври иқтисодиётининг туб белгилари ва уни ислоҳ қилишнинг асосий йўналишлари

5.4. Бозор иқтисодиётига ўтишнинг асосий тамойиллари. Ўзбекистонда бозор иқтисодиётига ўтиш босқичлари.

Жаҳон тажрибасида бозор иқтисодиётига ўтишнинг асосий турлари

1

- ривожланган мамлакатлар йўли;

2

- ривожланаётган мамлакатлар йўли;

3

- собиқ социалистик мамлакатлар йўли;

4

- социализм ғояларини самарали бозор иқтисодиётини вужудга келтириш механизми билан қўшиб олиб бориш йўли.

Бозор иқтисодиётига ўтиш йўллари

Революцион йўл

- яъни жадал усулда туб ислохотларни ўтказиш, аввалги тизимни ва таркиб топган иқтисодий муносабатларни бирданига ва батамом синдириш талаб этилиб, «караҳт қилиб даволаш» усули («шоковая терапия») деб аталади.

Эволюцион йўл

- яъни эски иқтисодий муносабатларни босқичма-босқич янги бозор муносабатларига айлантира бориб, самарали бозор иқтисодиётини шикастсиз вужудга келтириш. Ислохотлар тажрибаси шунини кўрсатадики, эволюцион йўл камроқ ижтимоий ларзаларга олиб келади, анча изчил ва муқаррардир.

Институционал ўзгаришлар.

- мулкчилик муносабатларини ўзгартириш, жумладан, хусусий секторни яратиш;

- бозор инфратузилмасини (тижорат банклари, товар ва фонд биржалари, инвестиция фондлари ва ҳ.к.) шакллантириш;

Институционал ўзгаришлар қуйидаги соҳаларни қамраб олади:

- иқтисодиётни давлат томонидан тартибга солишнинг янги тизимини яратиш;

- бозор шароитларига мос тушувчи хўжалик қонунчилигини қабул қилиш ва бошқалар.

3. Ўзбекистонда бозор ислоҳотларини амалга ошириш ва унинг асосий йўналишлари

1

- - мулкый муносабатларни ислоҳ қилиш;

2

- - аграр ислоҳотлар;

3

- - молия-кредит ва нарх-наво ислоҳоти;

4

- - бошқариш тизимини ислоҳ қилиш ва бозор инфратузилмасини яратиш;

5

- - ташқи иқтисодий алоқалар ислоҳоти;

6

- - ижтимоий ислоҳотлар.

Ўзбекистонда бозор муносабатларига ўтишнинг таъминлари

1

- - иқтисодиётни мафкурадан холи қилиш, унинг устунлигини таъминлаш;

2

- - ўтиш даврида давлатнинг бош ислохотчи бўлиши;

3

- - бутун янгиланиш ва тараққиёт жараёни қонунларга асосланиши, қонунлар устуворлигининг таъминланиши;

4

- - бозор муносабатларига ўтиш билан бир қаторда аҳолини ижтимоий ҳимоялаш соҳасида кучли чора-тадбирларни амалга ошириш.

5

- - бозор муносабатларини босқичма-босқич қарор топтириш.

Шу вазифаларни ҳал қилиш учун биринчи босқичда ислох қилишнинг қуйидаги муҳим йўналишлари аниқлаб олинди ва амалга оширилди:

Биринчидан

- - ўтиш жараёнининг ҳуқуқий асосларини шакллантириш, ислохотларнинг қонуний-ҳуқуқий негизини мустаҳкамлаш;

Иккинчидан

- - маҳаллий саноат, савдо, маиший хизмат корхоналарини, уй-жой фондини хусусийлаштириш, қишлоқ хўжалигида ва халқ хўжалигининг бошқа соҳаларида мулкчиликнинг янги шаклларини вужудга келтириш;

Учинчидан

- - ишлаб чиқаришнинг пасайиб боришига барҳам бериш, молиявий аҳволнинг барқарорлашувини таъминлаш.

Иккинчи босқичда инвестиция фаолиятини кучайтириш, чуқур таркибий ўзгаришларни амалга ошириш ва шунинг негизида иқтисодий ўсишни таъминлаб, бозор муносабатларини тўлиқ жорий қилиш мақсад қилиб қўйилади.

Шу мақсаддан келиб чиқиб И.А.Каримов мазкур босқичда амалга оширилиши лозим бўлган қуйидаги бир қатор вазифаларни кўрсатиб берди:

- - давлат мулкларини хусусийлаштириш соҳасида бошланган ишни охирига етказиш;
- - ишлаб чиқаришнинг пасайишига барҳам бериш ва макроиқтисодий барқарорликни таъминлаш;
- - миллий валюта – сўмни янада мустаҳкамлаш;
- - иқтисодиётнинг таркибий тузилишини тубдан ўзгартириш, хомашё етказиб беришдан тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришга ўтиш.

Ўтиш даврининг иккинчи босқичида аҳолининг кам таъминланган қатламларини ижтимоий ҳимоялашни кучайтириш, уларга тегишли ёрдам кўрсатиш борасида биринчи босқичда тугилган йўл давом эттирилди.

Замонавий бозор хўжалиги моделлари

Замонавий бозор хўжалиги моделлари

**Бозор тушунчаси ва бозорнинг вазифалари.
Бозорнинг вазифалари.**

